60 ROČNÍKŮ POLITICKÉ EKONOMIE – KRÁTKÉ ZAMYŠLENÍ NAD MINULOSTÍ A SOUČASNOSTÍ ČASOPISU

Martin Mandel, Vysoká škola ekonomická v Praze

Vznik časopisu *Politická ekonomie* časově téměř přesně souzní se založením Vysoké školy ekonomické v Praze a je datován rokem 1953. Nutno však říci, že k institucionálnímu propojení VŠE a našeho odborného časopisu dochází až o mnoho let později a to v roce 1993. Nicméně koncovky uváděných letopočtů ukazují, že rok 2013 je důvodem pro určité společné ohlédnutí.

Časopis *Politická ekonomie* v uplynulých šedesáti letech prošel nejednoduchým vývojem, který lze přirovnat k fluktuacím hospodářského cyklu. Nepříliš šťastná období odborné deprese náš časopis zažíval ve fázích, kdy politická moc diktovala témata a metody ekonomické analýzy. Příznivá období rozmachu přicházela, pokud vztah byl obrácený a výsledky standardního ekonomického výzkumu nacházely odraz v hospodářské politice a v politickém uvažování a rozhodování obecně. Vzpomínky významných autorů a členů redakční rady, kteří jsou k historickému ohlédnutí daleko povolanější než já, *Politická ekonomie* publikovala v jubilejním čísle 1/2003. Za pozornost stojí i další vydaná čísla v padesátém ročníku, kde J. Řezník postupně zmapoval historii časopisu *Politická ekonomie* se všemi kladnými i zápornými okamžiky.

Politická ekonomie, jejíž název byl v období sametové revoluce, v kontextu doby padesátých a sedmdesátých let minulého století, vnímán často pejorativně, překvapivě přežila svoje nejtěžší období spojené s ukončením činnosti jejího vydavatele Ekonomického ústavu ČSAV. Nesdílela tedy osud mnoha jiných odborných časopisů z období socialistického Československa, které okamžitě v roce 1990 nebo krátce poté zanikly. Připomeňme si například náš další prestižní a mezinárodně sledovaný odborný časopis *Ekonomicko-matematický obzor*, který zanikl – mimo jiné z důvodů finančních – v roce 1991. Důvodů, proč měla *Politická ekonomie* větší štěstí, je zřejmě vícero.

Z hlediska názvu časopisu nakonec v rámci ekonomické obce převážil názor, že politická ekonomie je standardní termín, který se v anglické odborné ekonomické literatuře spojuje s klasickou ekonomikou a se jmény Adam Smithe a Davida Ricarda. Toto slovní spojení se objevuje i u slavného amerického ekonomického časopisu *Journal of Political Economy*, který má již 120 letou historii, a i u řady dalších kvalitních časopisů v mezinárodních databázích.

Rozhodující však byla skutečnost, že z hlediska obsahového a výběru publikujících autorů nebyl v osmdesátých letech časopis vyloženě konzervativní a plně poplatný ideologické linii komunistické strany. Postupně zde byla publikována řada článků, které významně pozitivně ovlivňovaly ekonomické myšlení nás začínají-

cích mladých teoretických ekonomů. Autoři (v abecedním pořadí) jako V. Benáček, O. Dědek, V. Dlouhý, K. Dyba, J. Hlaváček, M. Hrnčíř, V. Izák, K. Janáček, S. Janáčková, J. Klacek, V. Klaus, L. Klausová, J. Kodera, A. Kotulán, V. Rudlovčák, M. Toms, D. Tříška, F. Vencovský, A. Zemplerová a další se zabývali standardními tématy „západní“ ekonomické teorie, i když jejich texty musely vycházet z realit a podmínek socialistické plánové ekonomiky. Kromě institucionálních témat se v Politické ekonomii publikovaly i články, které se metodologicky opíraly o matematickou formulaci problému, často završenou empirickou analýzou. Tyto články již byly o mnoho světelných let vzdáleny od scholastiky politické ekonomie socialismu, která určovala a deformovala ekonomické myšlení v padesátých letech a jako neúspěšný revival i po většinu sedmdesátých let.¹

K dalším faktorům, které přispěly k zachování Politické ekonomie, určitě patřil i neideologický pragmatismus ekonomické obce, která si položila otázku, proč rušit „zavedenou firmu“, která na rozdíl od jiných odborných časopisů je zaznamenána a sledována v mezinárodních databázích s výhledem na nenulový impakt faktor. To se v rámci nejprestižnější databáze Web of Knowledge podařilo již v roce 1994, kdy byl Politické ekonomii poprvé přidělen kladný impakt faktor v rámci Social Sciences Citation Index (SSCI).

V neposlední řadě se musím zmínit i o finanční stabilizaci časopisu, která byla po zrušení dosavadního vydavatele Ekonomického ústavu ČSAV v roce 1992 zajištěna přechodem pod křídla VŠE v Praze. V tomto směru však musím poděkovat i institucím, které během posledních dvaceti let sponzorsky přispěly k podpoře Politické ekonomie, zejména pak České národní bance a Komerční bance, a.s., které nás každoročně a dlouhodobě podporují.

V posledních letech není Politická ekonomie jediným českým odborným ekonomickým časopisem s nenulovým impakt faktorem v databázi Web of Knowledge. Jako další v pořadí v roce 1998 impakt faktor získaly Finance a úvěr (Czech Journal of Economics and Finance). Naším „konkurentem“ mezi impaktovanými časopisy je i Ekonomie a management (vydávána Technickou univerzitou v Liberci), která získala impakt v databázi Web of Knowledge v roce 2010. V této souvislosti je nutné se zamyslet nad zaměřením a současným postavením Politické ekonomie.

Naše internetové stránky informují, že „Politická ekonomie je český vědecký časopis z oblasti základního ekonomického výzkumu“. Během posledních dvaceti let bylo v rámci redakční rady opakovaně diskutováno, zda nadále publikovat články v českém jazyce, či přejít výhradně na jazyk anglický. Tento dlouholetý problém vyřešil rok 2007 (resp. 2010), kdy Prague Economic Papers (rovněž vydávané VŠE v Praze) se staly časopisem sledovaným v rámci Web of Knowledge s následným udělením nenulového impakt faktoru. Výkonná rada se proto rozhodla pokračovat ve vydávání

1 Z dnešního pohledu již poněkud komicky může působit čtení Politické ekonomie 9/1972, která se zabývá „rozbořem uplynulého krizového období“. Nicméně při čtení tohoto stranického ideového čísla si čtenář může uvědomit, jak úzké mantinely a jasný směr nastavila komunistická politická moc v oblasti ekonomické teorie a analýzy.

časopisu výhradně v českém jazyce. Odborné časopisy v národních jazycích v současném globalizovaném světě jsou mnoha odborníky považovány za přežitek. Osobně se domnívám, že jazyková pluralita s cílem udržení a rozvoje odborného českého jazyka v oblasti teoretické ekonomie má své opodstatnění.

Z hlediska obsahového zaměření Politická ekonomie uveřejňuje statě a analytické studie českých i zahraničních autorů zaměřené na rozvíjení ekonomické teorie, hospodářské politiky, ekonometrie, na systémové komparace a modelování ekonomických procesů, jakož i na informace o aktuálních problémech transformace a fungování tržní ekonomiky. Vzhledem k tradici se výkonná rada snaží zajistit poměrně široký záběr publikovaných článků, jak z pohledu tematického, tak používaných metod ekonomické analýzy. Publikujeme vedle sebe jak články s akcentem na technickou stránku empirické analýzy, tak i články z oblasti institucionální ekonomie. Společným sjednocujícím znakem by však měl být relevantní a jasně formulovaný ekonomický problém, který může zaujmout čtenáře a případně rozvinout odbornou vědeckou diskusi k danému tématu.

Často je nám vyčítáno, že Politická ekonomie nepublikuje dostatečně pružně a rychle články k aktuálním otázkám. Opak je pravdou. V posledních letech jsme byli schopni otisknout články v časové lhůtě několika měsíců. Autoři, kteří mají zkušenosti s publikováním v zahraničních impaktovaných časopisech, vědí, že tyto časové termíny jsou velice příznivé. Problém je jinde. Redakční rada nepreferuje publikování „flash postřehů“ k aktuálním tématům, a to ani v rámci rubriky Diskuse. Domnívám se, že „pětistránkové“ názory k aktuálním otázkám hospodářské politiky, které se opírají spíše o dlouhodobé odborné zkušenosti než o kvalitní empirickou analýzu, mají být publikovány v ekonomických časopisech určených širší veřejnosti jako je například Ekonom, Bankovníctví aj. Je nutno vidět i tu skutečnost, že na publikování v impaktovaných časopisech je dnes vázána řada procesů v oblasti udělování vědeckých (pedagogických) hodnotí a přidělování finančních prostředků. Proto je důležité garantovat, že publikované články mají určitou standardní úroveň.

V loňském roce časopis Politická ekonomie dosáhl historicky nejvyšší hodnotu impakt faktoru 0,722. Zřejmě se opět objeví diskuse nad tím, že část citací představuje tzv. „autocitace“, kdy autoři publikující v našem časopise citují jiné autory, kteří publikovali v Politické ekonomii v předchozích letech. K tomuto spornému tématu, které bylo diskusně otevřeno přibližně před dvěma roky, si dovoluji uvést několik konkrétních údajů.

Nikoli nevýznamné je tu srovnání s dalšími českými odbornými ekonomickými časopisy. Politická ekonomie po odečtení všech tzv. autocitací (rozsah 55 %) dosahuje impakt faktor 0,342. Časopis Finance a úvěr po odečtení autocitací, které v roce 2012 byly shodou okolností stejné jako u Politické ekonomie (tj. 55 %), dosahují na impakt faktor 0,151. O něco málo nižší rozsah autocitací má Ekonomie a management (40 %), která po jejich odečtení dosahuje na impakt faktor 0,378. Z těchto údajů je

patrné, že „problém“ autocitací je v případě českých ekonomických impaktovaných časopisů srovnatelný.²

Od letošního roku redakce Politické ekonomie z důvodů zvýšení transparentnosti publikuje na svých internetových stránkách některé důležité údaje, které umožňují čtenářům získat lepší představu o recenzním řízení a struktuře autorů publikujících v Politické ekonomii. Například v loňském 60. ročníku publikovalo v Politické ekonomii celkem 78 autorů, z toho 56 autorů bylo zaměstnaných mimo VŠE v Praze. Celkem bylo nabídnuto k publikování 112 článků. Po úspěšném recenzním řízení, které zahrnuje tři nezávislé posudky, bylo nakonec publikováno 42 článků.

Monotematicky zaměřené číslo Politické ekonomie, které se Vám nyní dostává do rukou, bylo připraveno odborníky z oblasti dějin ekonomických teorií a učení, resp. odborníky, kteří se vedle své specializace systematicky věnují i historii rozvoje jednotlivých ekonomických vědních oborů z oblasti teoretické ekonomie, financí, statistiky, podnikové ekonomiky, účetnictví, vnitřního a zahraničního obchodu. Tímto krátkým zastavením chceme připomenout tu často složitou cestu, kterou výše zmíněné vědní obory prošly od založení Vysoké školy ekonomické v Praze před šedesáti lety.

2 Pro zajímavost si dále uvedme, že italský impaktovaný ekonomický časopis *Economia Politica*, který má podobné tematické zaměření jako Politická ekonomie a částečně vychází v národním jazyce, má při impakt faktoru 0,610 autocitace v rozsahu 64%.